«Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16 (дата звернення: 25.03.2019).

2. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19 (дата звернення: 25.03.2019).

3. Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції : затв. наказом МВС України від 24.12.2015 № 1625 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16 (дата звернення: 25.03.2019).

4. Концепція запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських : затв. наказом МВС України від 29.01.2018 № 51 // ІАС Консультант : сайт. URL: http://consultant.parus.ua/?doc=0B0RV51934 (дата звернення: 25.03.2019).

Одержано 26.03.2019

УДК 342.9

ВІТАЛІЙ БОРИСОВИЧ ПЧЕЛІН,
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
https://orcid.org/0000-0001-9540-9084

УТОЧНЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Встановлення сутності дефініції «органи Національної поліції як суб'єкт запобігання та протидії корупції» викликає необхідність аналізу її основних змістовних складових. У першу чергу мова йде про таку категорію як «суб'єкт». У правовій науці зазначену категорію використовують задля позначення або «суб'єкта права» або «суб'єкта правовідносин». Різниця між даними категоріями полягає в тому, що перший є лише носієм прав та обов'язків, тоді як другий – вже їх реалізовує, тобто є реальним учасником відповідних суспільних відносин. Тобто, коли ми говоримо про поліцію як суб'єкта запобігання та протидії корупції, – маємо на увазі, що дані органи є реальними учасниками вказаних суспільних відносин, реалізують в їх межах наданні їм повноваження.

Наступний аспект, який потребує обґрунтування в світлі визначення сутності досліджуваної дефініції – це використання конструкції «запобігання та протидія корупції». Так, аналіз фахових юридичних джерел свідчить, що вчені, визначаючи правовий статус того чи іншого суб'єкта антикорупційної діяльності, в більшості випадків, позначають його або як «суб'єкта запобігання» або ж як «суб'єкта протидії». Звичайно, можна відмітити й випадки використання вірної, на наш погляд, конструкції «суб'єкти запобігання та протидії». Таке положення справ обумовлено наявними підходами до використання зазначеної термінології самим законодавцем. Зокрема, коли був чинний Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року, в його положеннях використовувалась конструкція «суб'єкти, які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції» (ст. 5) [1], що в принципі збігалося з його назвою та змістом. Чинний Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року, хоча й містить у своєї назві лише «запобігання» активно оперує й категорією «протидія». При цьому в ст. 1 (визначення термінів) зазначеного нормативно-правового акта вказано, що поліція є спеціально уповноваженим суб'єктом у сфері протидії корупції [2]. У такому разі може скластися враження, що сам законодавець не відрізняє терміни «запобігання» та «протидія», хоча подекуди й використовує їх разом (наприклад Розділ IX «Інші механізми запобігання та протидії корупції» [2]). Цікаво відмітити, що коли вказаний нормативно-правовий акт мав статус законопроекту, у висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на нього містилось зауваження щодо його назви [3]. Однак, як бачимо, дане зауваження залишилось без уваги.

Якщо проаналізувати положення національного законодавства, яке здійснює нормативно-правову регламентацію діяльності поліції, то також побачимо неоднозначне використання термінології. Так, ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року серед завдань поліції називає, зокрема, протидію злочинності [4]. Виконання даного завдання цілком пов'язано й із протидією корупційним правопорушенням. Проте, на нашу думку, воно сформульовано

© Пчелін В. Б., 2019

занадто вузько. Так, поліція окрім протидії злочинам, як відомо протидіє адміністративним правопорушенням, а також здійснює ряд заходів, спрямованих на недопущення вчинення правопорушенням, встановлення причин та умов, що спряли їх вчиненню, іншими словами, запобігає правопорушенням. Додатковим обґрунтуванням доцільності використання конструкції «суб'єкт запобігання та протидії корупції» може слугувати семантичний аналіз її складових. Так, у сучасній українській мові слово «запобігання» тлумачать як дію за значенням запобігати, тобто не допускати, заздалегідь відвертати що-небудь неприємне, небажане. У свою чергу, сутність слова «протидія» визначають як дію, що спрямована проти іншої дії, перешкоджає їй [5, с. 414, 1173]. Іншими словами, діяльність поліції із запобігання корупції направлена на недопущення настання цього негативного явища в майбутньому, а протидія – здійснення реагування на корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення. Як перший, так і другий аспект може мати свій внутрішній і зовнішній прояв. Про внутрішній варто казати в разі здійснення заходів із запобігання та протидії корупції серед органів і підрозділів власне поліції, а про зовнішній – в разі коли мова йде про реалізацію поліцією повноважень щодо недопущення вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, а також реагування на факти їх вчинення.

Також слід відмітити, що такі категорії як «запобігання» та «протидія» в контексті антикорупційної діяльності поліції розглядаються нами у взаємозв'язку. Це обумовлено тим, що, здійснюючи запобігання корупції, поліція одночасно й протидіє їй та навпаки. Так, наприклад, відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію» поліція наповнює та підтримує в актуальному стані бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, стосовно зареєстрованих кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень, осіб, які їх учинили, та результатів розгляду цих правопорушень у судах [4]. У даному випадку мова йде про протидію корупції, так як це стосується правопорушень, які вже були вчиненні. Однак, здійснюючи зазначені заходи, поліція одночасно й запобігає корупції, так як вживає заходів щодо інформаційного забезпечення антикорупційної діяльності, створює умови для підвищення її ефективності.

Окрім цього, кодифікованим законодавством [6;7;8] поліція наділена повноваженнями щодо реагування на факти вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушеннями. Здійснюючи діяльність із виявлення осіб, які вчинили корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, вчиняючи заходи, направлені на притягнення їх до відповідного виду юридичної відповідальності, поліція тим самим не тільки протидіє корупції, а й запобігає її проявам. Адже, цілком відомим є факт, що однією з основних цілей притягнення особи до юридичної відповідальності є не тільки застосування до неї заходів впливу несприятливого для неї характеру, а й попередження вчинення нових правопорушень.

Таким чином, під органами Національної поліції як суб'єкта запобігання та протидії корупції слід розуміти органи (підрозділи, посадові особи), які відповідно до законодавства в межах своїх повноважень здійснюють ряд спеціальних заходів, направлених на недопущення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, реагування на факти вчинення таких правопорушень, а також притягнення винних у їх вчинення осіб до відповідного виду юридичної відповідальності. Реалізація таких заходів може мати як внутрішній, так і зовнішній аспект. Правовий статус поліції як суб'єкта запобігання та протидії корупції повинен бути уточнений на рівні національного законодавства, що визначає як правові засади антикорупційної діяльності, так і діяльності поліції взагалі. Зокрема, в положеннях Закону України «Про запобігання корупції» органи поліції повинні бути визначенні як спеціально уповноважені суб'єкти у сфері запобігання та протидії корупції (ч. 1 ст. 1). У свою чергу, в положеннях Закону України «Про Національну поліцію» завдання поліції із протидії злочинності повинні бути сформульовані більш широко як завдання із запобігання та протидії правопорушенням.

Список бібліографічних посилань

1. Про засади запобігання і протидії корупції : закон України від 07.04.2011 № 3206-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 40. Ст. 404.

2. Про запобігання корупції : закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

3.Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про запобігання корупції» : від 06.10.2014 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=52247&pf35401=314166 (дата звернення: 21.03.2019).

4. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 63. Ст. 2075.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : закон УРСР від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР.* 1984. № 51. Ст. 1122.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Офіційний вісник України.* 2012. № 37. Ст. 1370.

8. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

Одержано 26.03.2019

УДК 343.37:332.85

АНАСТАСІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА РАСЮК,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник Державного науково-дослідного інституту МВС України;
https://orcid.org/0000-0001-5802-1187;
СВІТЛАНА НІКИФОРІВНА БАЛІНА,
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник Державного науково-дослідного інституту МВС України;
https://orcid.org/0000-0002-4046-1173

СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ НА ВТОРИННОМУ РИНКУ ЖИТЛА ПРОТИ ПРОДАВЦЯ – ВЛАСНИКА ЖИТЛА

У структурі злочинів у сфері нерухомості чітко виокремлюються кілька головних об'єктів злочинного посягання – правовідносини у сфері обігу житла як на первинному, так і на вторинному ринку, і значний сектор у них займають саме шахрайства. Як незаконні операції з нерухомістю, так і кримінально карані корисливі посягання на власність у цій сфері стають поширеними через те, що операції з нерухомістю належать до одного з найбільш високодохідних видів бізнесу [1, с. 111]. Злочини на вторинному ринку житла можуть бути спрямовані, як проти власника-продавця житла, так і проти покупця житла. Розглянемо такі основні способи вчинення злочинів проти продавця-власника житла:

– Заволодіння житлом групою шахраїв, які шляхом обману, зловживання довірою (ст. 190 КК України) або вимагання (ст. 189 КК України), зловживаючи повноваженнями нотаріуса, що обслуговує злочинне угрупування (ст. 365-2 КК України) [2], нотаріально оформлюють псевдоугоду купівлі-продажу чи дарування квартири, а виручені за чужу квартиру кошти привласнюють. Якщо власник незаконно відчуженої квартири звертається з позовом в суд, шахраї представляють суду нотаріально засвідчену угоду купівлі-продажу чи дарування житла, за допомогою залучення найманих свідків, власного нотаріуса, інших фахівців-членів злочинної групи, які шляхом завідомо неправдивих показань (ст. 384 КК України) підтверджують ухвалою суду раніше укладену псевдоугоду і остаточно привласнюють квартиру потерпілого.

– Шахрайство з боку покупця, який обіцяв продавцю оплатити ринкову вартість житла, а після оформлення договору купівлі-продажу віддав не обіцяну суму, а лише ті кошти, що були вказані в угоді. Діяння слід кваліфікувати як шахрайство (ст. 190 КК України) з боку покупця і замах на ухилення від сплати податків з боку продавця (ст. 15, 212 КК України).

– Вимагання, тобто вимога у продавця передати квартиру або права на неї, або вимога здійснити будь-які інші дії майнового характеру (вимагання віддати житло під виглядом дарування, заповіту, наслідування чи іншого способу передачі шахраям-вимагателям житла під загрозою насильства над особистістю власника житла (підписання договору дарування, договору купівлі-продажу і т. ін.),(ст. 189 КК України).

– Заволодіння квартирою шляхом обману чи зловживання довірою у вигляді обіцянки надати замість вилученої квартири інше житло з доплатою, а після нотаріального оформлення факту передачі житла і заволодіння ним, шахраї відмовляються надати інше житло чи оплатити отриману квартиру (ст. 190 КК України).

© Расюк А. О., Баліна С. Н., 2019